

BIJLAGE BIJ GEDRAGSCODE VOOR BURGEMEESTER EN WETHOUDERS

Toelichting en oefeningen

Afspraken rondom het voorkomen van belangenverstrengeling

Toelichting

Bij veel besluiten die het college neemt, kan direct of indirect een belang van individuele collegeleden in het geding zijn. Dat is inherent aan wonen, werken en recreëren in Bergen op Zoom. Bij besluiten persoonlijk belang hebben is dus op zichzelf niet doorslaggevend bij de vraag of sprake is van een belangenverstrengeling. Of een collegelid mag deelnemen aan de beraadslaging en de stemming in het college hangt in de eerste plaats af van de aard van het te nemen besluit. Gaat het om iets algemeen, wat gevolgen heeft voor een grote kring van betrokkenen, dan staat het een collegelid vrij om daarover mee te praten en te stemmen – zolang het collegelid daarbij maar het algemeen belang voor ogen blijft houden.

Alleen in bijzondere gevallen, wanneer de besluitvorming vooral of met name over jouw belang gaat of over de organisatie waarvan je bestuurder bent (en dus ook formeel een verantwoordelijkheid hebt), is het op grond van artikel 58 en 28 Gemeentewet niet toegestaan om deel te nemen aan de beraadslaging en de stemming. Denk dan bijvoorbeeld aan ruimtelijke plannen waarvan je zelf als inwoner initiatiefnemer bent of het financieel ondersteunen van de culturele instelling waar je zelf in het bestuur zit.

Volgens de wettelijke regels is niet snel sprake van belangenverstrengeling, maar de praktijk leert dat de buitenwereld kritisch meekijkt. En dat is terecht: integer bestuur gaat immers ook over de perceptie van integer handelende collegeleden. Om discussie te voorkomen vinden we het in Bergen op Zoom belangrijk dat we steeds transparant maken in hoeverre bepaalde besluiten ons ook persoonlijk aangaan, of we via een nevenfunctie (artikel 41b juncto 67 Gemeentewet) betrokken zijn en of we een financieel belang hebben.

Verder bevat de gedragscode ook afspraken die betrekking hebben op artikel 41c/69 juncto 15 Gemeentewet. Daarin staan handelingen en overeenkomsten die collegeleden niet mogen verrichten of aangaan. Het gaat dan met name om situaties waarbij de zuiverheid van de verhouding tussen collegelid en gemeente in het geding kan zijn. In sommige gevallen biedt de wet een ontheffingsmogelijkheid. In deze gedragscode zijn bepalingen opgenomen om te bewerkstelligen dat voornemens hiertoe worden besproken in het college, zodat intercollegiaal kan worden geadviseerd over de wenselijkheid.

Daarnaast zijn er afspraken opgenomen met het oog op het voorkomen van een draaideurconstructie. Burgemeesters en wethouders bouwen gedurende hun bestuursperiode veel kennis op over de gemeentelijke organisatie en ontwikkelingen die de gemeente aangaan. Als zij na hun bestuursperiode gaan ondernemen en contracten willen aangaan met de gemeente Bergen op Zoom, kan er dankzij hun informatievoorsprong oneerlijke concurrentieoptreden ten aanzien van andere ondernemers. Voormalig bestuurders profiteren daardoor van hun politieke functie. Dit is nadrukkelijk niet de bedoeling. Deze regel is ook van toepassing op de benoeming tot commissaris dan wel bestuurslid van een 'verbonden partij', als bedoeld in het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten. Een 'verbonden partij' is een organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Een voormalig bestuurder mag wel in dienst treden bij de gemeentelijke organisatie.

Tot slot bevat de gedragscode afspraken over lobbyen. In tegenstelling tot corruptie is lobbyen een legitieme manier van invloed uitoefenen op besluitvorming. Lobbyen is uitgegroeid tot een speciaal werkterrein. Belangenbehartigers van verschillende (al dan niet met de overheid verbonden) organisaties proberen door middel van lobby voet aan de grond te krijgen in de politieke

besluitvorming. Dat kan op indirecte wijze door het beïnvloeden van de publieke opinie, waarmee het college onder druk wordt gezet om in actie te komen, maar ook op directe wijze door bijvoorbeeld collegeleden rechtstreeks te benaderen. Nederland heeft artikel 5.3 van het WHO-Kaderverdrag over tabaksontmoediging geratificeerd. Overheden mogen zich bij vaststelling en uitvoering van hun beleid niet laten beïnvloeden door de commerciële en andere gevestigde belangen van de tabaksindustrie.

Oefeningen

Oefening 1:

De wethouder Wonen is voorzitter van de vereniging van huiseigenaren van de flat waar de wethouder woont. Mag deze wethouder zijn wethouderschap combineren met dit voorzitterschap?

Antwoord:

Artikel 36b juncto 68 Gemeentewet verbiedt de combinatie van deze functies niet. De nevenfunctie moet wel worden gemeld en openbaar worden gemaakt (zie artikel 1.3).

Variant 1:

Samen met medewerkers van de afdeling Ruimte bereidt de wethouder een bestemmingsplanwijziging voor dat een gebied betreft waar de flat staat waar de wethouder woont.

a. Mag de wethouder bij die besprekingen betrokken zijn?

Antwoord:

Ja. In de voorgestelde bestemmingsplanwijziging worden beslissingen voorgelegd die het gehele gebied betreffen en niet specifiek zijn flat. Er treedt dus op voorhand geen verstrengeling van belangen op als deze wethouder mee doet aan de bespreking in de staf.

b. Mag de wethouder deelnemen aan de beraadslaging en stemming in het college?

Antwoord:

Ja, dat mag de wethouder. Om dezelfde reden als hiervoor genoemd.

c. Mag de wethouder het stuk zelf inbrengen in de raad?

Antwoord:

Ja, dat mag de wethouder. Om dezelfde reden als hiervoor genoemd.

Variant 2:

De raad doet voorstellen om precies in het gedeelte waar zijn flat staat, huizen te slopen. Zijn flat zal in dat geval ook gesloopt worden. Mag de wethouder dit dossier verder behandelen?

Antwoord:

Nee, dat mag de wethouder op grond van artikel 1.2 van de Gedragscode niet. De besluitvorming ziet op aanpassingen die zijn huis betreffen, waarmee de wethouder een direct belang heeft bij het behandelen van deze bestemmingsplanwijziging. Als de wethouder het dossier blijft behandelen, handelt de wethouder in strijd met artikel 1.2 van de gedragscode.

Afspraken rondom omkoping en de omgang met geschenken en uitnodigingen

Toelichting

Omkoping leidt tot gecorrumpeerde collegeleden en is strafbaar. Geschenken en uitnodigingen kunnen een sluiproute naar omkoping zijn. Ze kunnen gebruikt worden om de besluitvorming te beïnvloeden. Ze kunnen corrumpen of de aanloop daartoe vormen.

De bepalingen zijn geformuleerd als een 'Nee, tenzij' regel; een collegelid neemt dus geen geschenken aan, tenzij er goede redenen zijn om hiervan af te wijken.

Het accepteren van geschenken, faciliteiten of diensten van anderen kan een afhankelijkheid creëren, of een dankbaarheid, die de zuiverheid van het besluitvormingsproces kan aantasten. Ook met het aannemen van uitnodigingen en diensten kan een collegelid gecorrumpeerd raken.

Werkbezoeken en netwerkbijeenkomsten zijn bedoeld om de collegeleden in de gelegenheid te stellen zich inhoudelijk te informeren en noodzakelijke contacten te leggen en onderhouden binnen en buiten de gemeente. Lunchen, dineren of naar recepties gaan op kosten van anderen is toegestaan, als dat behoort tot de uitoefening van het collegewerk en de aanwezigheid beschouwd kan worden als functioneel. Op die manier wordt (de schijn van) omkoping en oneigenlijke beïnvloeding van de besluitvorming vermeden.

Wat voor lunches en diners geldt, geldt in nog sterkere mate voor (buitenlandse) reizen op kosten van derden. Dat wordt in de regel met grote argwaan bekeken. Het is beter alle schijn te vermijden en dergelijke dienstreizen niet te maken op kosten van derden.

Oefeningen

Oefening 2:

Raadsleden en collegeleden krijgen van theater De Maagd in Bergen op Zoom een lidmaatschapskaart aangeboden, die gedurende de huidige bestuursperiode kosteloos toegang geeft tot verschillende voorstellingen. Mag deze kaart geaccepteerd worden?

Antwoord:

Nee, het aannemen van de kaart, is een overtreding van artikel 2.2 van de gedragscode. Een dergelijke kaart is een gericht geschenk voor de politici van Bergen op Zoom.

Variant 1:

Alleen de wethouder die Kunst en Cultuur in portefeuille heeft, krijgt de kaart aangeboden. Het is voor het bestuurswerk goed om te weten hoe het reilt en zeilt bij het grootste theater uit de regio. Mag deze kaart geaccepteerd worden?

Antwoord:

Nee, het aannemen van de kaart, is ook nu een overtreding van artikel 2.2 van de gedragscode. Het is 'om te weten hoe het reilt en zeilt' bij het theater voor deze wethouder niet noodzakelijk een kaart te hebben en het accepteren van een dergelijke gift roept mogelijk wel de schijn van corruptie op. De wethouder kan zich in dit geval op een andere manier op de hoogte stellen omtrent specifiek dit theater of de theaterbranche, zoals het afleggen van een werkbezoek met een duidelijk werkprogramma.

Variant 2:

Een ambtenaar van de afdeling Communicatie heeft van het theater twintig vrijkaartjes gekregen om een internationaal festival bij te wonen dat door hen wordt georganiseerd. De gemeente Bergen op

Zoom heeft het festival gesubsidieerd. De mail die aan alle politici wordt gestuurd, eindigt met 'Wie wil? 1 kaartje per persoon'.

a. Mag de wethouder dit kaartje accepteren?

Antwoord:

Nee, dat zou in overtreding zijn met artikel 2.3. Het kaartje is een uitnodiging.

b. Is dit dan geen uitnodiging voor relaties?

Antwoord

Nee, dit is geen formele uitnodiging. De redenatie om wel te accepteren zou kunnen zijn dat de gemeente financieel heeft bijgedragen aan dit festival en dat dit kaartje dus gezien kan worden als een uitnodiging van het filmtheater aan zijn relaties. Maar kijkend naar artikel 2.3 is onvoldoende duidelijk of het ingaan op deze 'uitnodiging' functioneel is: heeft de wethouder een formele rol te vervullen op het festival, opent de wethouder het festival, overhandigt de wethouder een boek, oorkonde, lintje?

Oefening 3:

Een wethouder heeft een lezing gegeven op een bewonersbijeenkomst. Na afloop krijgt de wethouder een bos bloemen. Mag de wethouder die aannemen?

Antwoord:

Ja, de bos bloemen kan gezien worden als een geschenk dat uit hartelijkheid wordt gegeven en waarvan het niet accepteren de gever op dat moment ernstig in verlegenheid zou brengen. Het is bovendien niet het type geschenk dat de schijn van corruptie opwekt.

Let op: Oefening 3 komt regelmatig voor. Politici staan veel op podia en krijgen vaak als dank bloemen, fotoboeken, boekenbonnen, flessen wijn, pennen, T-shirts en petjes met opdrukken, presse papiers, koffiemokken en andere typen geschenken uit de categorie 'bagatelgiften'. In veel van dergelijke situaties is het weigeren praktisch onmogelijk zonder de gever in verlegenheid te brengen.

Oefening 4:

Het college krijgt van een grote ondernemer in het centrum een uitnodiging om de presentatie bij te wonen van hun nieuwe plannen. Daarbij zal ook een diner plaatsvinden met ondernemers uit Bergen op Zoom. Mag het college de uitnodiging accepteren?

Antwoord:

Ja, het college mag in principe ingaan op dit verzoek. Het is noodzakelijk voor het collegewerk dat de collegeleden geïnformeerd worden. Niet alleen door gesubsidieerde organisaties, ook door commerciële partijen of andere belanghebbenden. Dergelijke uitnodigingen bieden collegeleden de mogelijkheid geïnformeerd te worden. Vaak gaat een dergelijk bezoek gepaard met een luxere aankleding van het werkbezoek, zoals een georganiseerde lunch of diner en door de organisatie geregeld vervoer. Doorgaans levert het accepteren hiervan geen overtreding van de code op. Aan de mate van luxe die nog geaccepteerd kan worden, zitten uiteraard grenzen. Om geïnformeerd te worden is het immers ook niet per se nodig om te dineren. Alvorens op het verzoek in te gaan, is het verstandig dat het college zich hiervan rekenschap geeft.

Afspraken rondom het gebruik van gemeentelijke faciliteiten en voorzieningen

Toelichting

Collegeleden krijgen voor hun bestuurswerk de beschikking over een aantal faciliteiten en over financiële middelen van de gemeente. Collegeleden beschikken veelal over voorzieningen als werkkamer, computer met toebehoren, laptop, tablet, (mobiele) telefoon en dergelijke die primair voor hun bestuurswerk ter beschikking zijn gesteld. Het gebruik hiervan voor privédoeleinden is binnen vastgestelde kaders mogelijk. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat de financiële middelen worden ingezet voor privédoeleinden, voor werk elders of voor de partij. Gebeurt dat toch dan is sprake van overtreding van de gedragscode.

Oefeningen

Oefening 5:

De wethouder Economische Zaken heeft een nevenfunctie als lid van een Raad van Advies. De vergaderingen van deze adviesraad vinden plaats ver buiten de gemeente. Mag de wethouder een auto met chauffeur gebruiken om naar de vergadering van de Raad van Advies te gaan?

Antwoord:

Nee, een auto met chauffeur staat de wethouder ter beschikking voor zijn werkzaamheden als wethouder. Het inzetten van de auto met chauffeur voor zijn nevenwerkzaamheden is in strijd met de gedragscode. Ook eventueel gemaakte taxikosten ten behoeve van zijn nevenactiviteit mag de wethouder niet declareren.

Afspraken rondom de omgang met informatie

Toelichting

Het handelen van de overheid, wetten, verordeningen en beleid hebben grote invloed op het leven van burgers. Daaruit volgt dat de burger er recht op heeft over het overheidshandelen goed geïnformeerd te worden. De burger heeft er ook recht op de onderliggende redeneringen en afwegingen te kennen en te weten wie welke positie heeft ingenomen. Dat bij elkaar opgeteld schept de verplichting voor de ambtelijke organisatie, het college en de raad om de burger nauwkeurig en op tijd op de hoogte te brengen van wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd. Dat neemt niet weg dat het ook voorkomt dat informatie rond overheidshandelen niet bekend en verspreid mag worden. Het gaat dan altijd om gevallen waarin het openbaar maken zou leiden tot het schenden van rechten van burgers, tot het onterecht toebrengen van schade aan burgers, of schade aan collectieve belangen. Burgemeester, raad en college dienen zeer prudent om te gaan met het geheim verklaren van stukken.

Het formele etiket 'geheim' heeft op grond van de artikelen 87, 88 en 89 Gemeentewet een expliciete betekenis – ook in strafrechtelijke zin – en dient niet te worden vervangen door 'vertrouwelijk'.

Toch zijn er situaties waarin collegeleden redelijkerwijs moeten begrijpen dat informatie waarover zij beschikken, (nog) niet bestemd is voor de openbaarheid. Het gaat dan bijvoorbeeld om informatie waarover nog tot geheimhouding kan worden besloten. Of informatie die onder embargo is gedeeld en bijvoorbeeld de volgende dag publiekelijk wordt gemaakt.

Oefeningen

Oefening 6:

De raad heeft het voornemen om de bestemming van een gebied te wijzigen zodat het mogelijk wordt om in dat gebied huizen te bouwen. Verschillende commerciële partijen en andere belanghebbenden hebben hier een stevige lobby voor gevoerd en zijn verheugd dat de raad het serieus in overweging neemt. Er rust geheimhouding op het dossier. Er wordt in de pers echter regelmatig over het dossier geschreven.

Vaak zit men er maar weinig naast, wat er op duidt dat er wellicht door een of meerdere raadsleden gepraat wordt met journalisten. De wethouder is van mening dat het geheim behandelen van deze kwestie niet langer opportuun is. 'Alles ligt toch al op straat'. Mag de wethouder ingaan op het verzoek van een journalist om met hem of haar over het dossier te spreken?

Antwoord:

Nee, het spreken met anderen over deze kwestie is een schending van de geheimhoudingsplicht, wat strafbaar is gesteld in artikel 272 van het Wetboek van Strafrecht (lekken van geheime informatie). Zolang de geheimhouding niet is opgeheven gebeurd, is het spreken over de kwestie een schending van de geheimhoudingsplicht.

Oefening 7:

(twitterbericht) '@toneelgroepdeblauwemaandag Ik zit hier in een besloten vergadering over de toekenning subsidies. Het is spannend. #bezuinigenaltijdmoeilijk'

Antwoord:

Niet doen. In een besloten vergadering worden zaken vertrouwelijk besproken. Een twitterbericht als dit is dus een schending van de geheimhouding.

Afspraken rondom de omgang in het algemeen en de gang van zaken tijdens vergaderingen

Toelichting

De onderlinge omgangsvormen in het college en in relatie tot de raad zijn van betekenis voor de vraag hoe inwoners en bedrijven naar de gemeente kijken. Een respectvolle omgang met elkaar en met de waarheid maakt het daarnaast beter mogelijk met elkaar tot een werkelijk debat te komen op basis van feiten en (eerlijke) overwegingen. Dat is essentieel voor een zorgvuldige besluitvorming.

Bovendien heeft de manier waarop het college en de raad onderling en met elkaar omgaan van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek. Het goede voorbeeld geven, ook in de privésfeer, is daarbij de norm.

Politiek is een arena van strijd en emotie. Daar mogen verschillen worden uitvergroot. Daarbij geldt wel: we houden de ogen op de bal, niet op de persoon.

Oefeningen

Oefening 8:

Op de Nieuwjaarsborrel zijn een wethouder en een raadslid met elkaar in gesprek. Het gesprek wordt al snel een discussie. De discussie loopt, naarmate de avond vordert en de wijn vloeit, uit de hand. Op een goed moment horen de andere aanwezigen de wethouder tegen het raadslid schreeuwen, waarbij forse, persoonlijke kritiek wordt geuit. Is dit een overtreding van de gedragscode?

Antwoord:

Ja, dit gedrag is niet aanvaardbaar en is een overtreding van de gedragscode. Een raadslid diskwalificeren op deze manier (en dan ook nog in het openbaar), is niet correct. Het feit dat ook anderen horen wat de wethouder zegt, is hierbij mede van belang.

Overige afspraken

Toelichting

Integriteit is een onderwerp dat vraagt om gezamenlijke reflectie. Om misstappen te voorkomen en samen de mores in Bergen op Zoom te bepalen. Om die reden organiseren de raad en het college van B&W jaarlijks een bijeenkomst die in het teken staat van integriteit.

Minimaal één keer per bestuursperiode wordt daarnaast door de raad de tekst van de gedragscode voor burgemeester en collegeleden tegen het licht gehouden: voldoen de formuleringen nog? Over welke onderwerpen worden de meeste vragen gesteld? Zijn de praktijkvoorbeelden voldoende herkenbaar? Op die manier blijft de gedragscode een levend document.

Belangrijk is dat erop wordt toegezien dat de gedragscode daadwerkelijk wordt nageleefd. Ze leggen immers de voorwaarden vast waaraan het handelen van burgemeester en collegeleden minimaal moet voldoen.

Het toezien op de naleving van de gedragscodes is niet alleen een verantwoordelijkheid van het college, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor onder meer de burgemeester als voorzitter van de raad en hoeder van de bestuurlijke integriteit, de gemeentesecretaris, de fractie(voorzitters) en de raadsgriffier.